



Seksuaalikasvatuksesta

Katriina Bildjuschkin
KM, kättilö, seksuaalipedagogi(NACS), seksuaalineuvoja (SSS)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

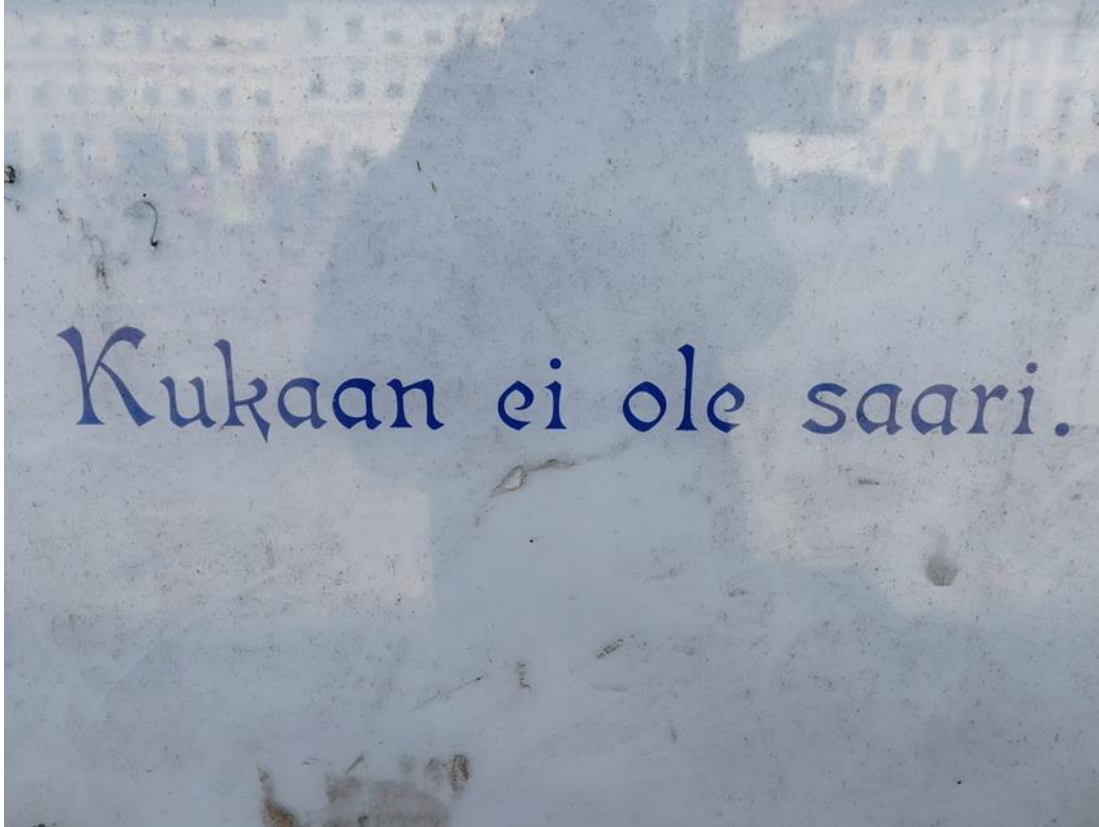
Kysymykset ennen seksuaalikasvatusta

- Miksi?
- Mitä?
- Milloin?
- Miten?

Tärkeimmät viestit:

- Ei voi osata, jos ei saa opetusta
- Jokainen kohtaaminen on myös seksuaalikasvatuskohtaaminen

Seksuaalikasvatus



Auttaa pohdinnoissa:

- Identiteetti- kuka minä olen, mihin kuulun?
- Minäkuva- millainen minä olen?
- Itsetunto- olenko arvokas?
- Keho – mitä viestin?
- Itsemääräämisoikeus - kuka minuun saa koskea? Kuka minua saa määrätä?

Seksuaalikasvatuksen haasteet & periaatteet

- Kasvattajien opetuksen puute
- Arvokeskustelun puute
- Dialogin puute
- Keskenään ristiriitainen tieto
- Häpeä
- Syyllisyys
- Piiloviestit
- Olettamat
- Sanaston puute

Seksuaalikasvatus on monitasoista:

- Valistusta
- Opetusta
- Ohjausta
- Neuvontaa

- Virallista
- Epävirallista

Opettajan ja sote-alan ammattilaisten oma seksuaalisuus

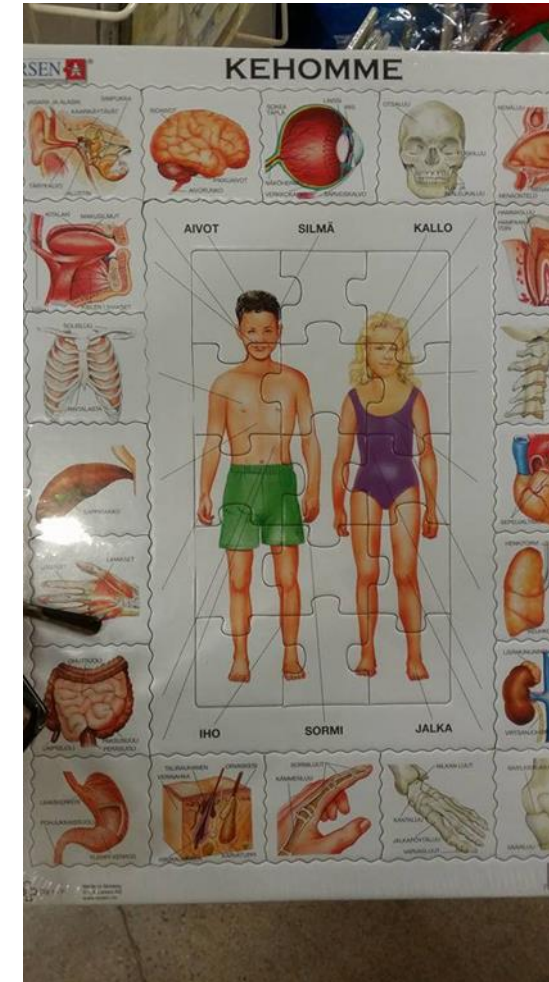
Arvot

- Arvot voivat olla yhteisöllisiä, yksilöllisiä, kulttuurisia, työpaikkakohtaisia ja opittuja.
- Arvot auttavat identiteetin löytämisessä.
- Arvot auttavat ihmistä elämään siten, että omia toiveita, ajatuksia ja tekoja ei tarvitse asettaa vastakkain.
- Arvoja voi olla monenlaisia, mutta keskenään vastakkaiset arvot aiheuttavat ristiriitaa ja uupumista.



ja ihmiskäsitys

- Ihmiskäsityksemme luo pohjaa kohtaamisille.
- Millainen ihminen on ja miten hänen seksuaalisuutensa kohdataan?
- Miten omat arvosi ja ihmiskäsityksesi toteutuvat omassa elämässäsi?



Sanat & kuvat

- Joita käytämme luovat todellisuutta.
- Sukupuolen ja seksuaalisuuden ja erityisesti moninaisuutta kuvaavat sanat puuttuvat.



Muutama sana seksistä - onko pakko?

- Mikä kuuluu parisuhteeseen?
- Minkä verran seksiä on pakko tehdä?
- Millaista seksiä on pakko tehdä?
- Asiantuntija neuvoa lehdessä: "Anna seksiä aina kun toinen haluaa"

Suostumus!

<https://www.youtube.com/watch?v=pZwvrXVavnQ>

Toimijuus ja osaaminen identiteetin vahvistajana

Pohdittavaa kasvattajille:

- Jotta voi osata, on saatava opetusta ja ohjausta, jos niitä ei saa, ei voi osata sitä, mitä yhteiskunta odottaa/haluaa
- Ongelmia ei huomata, koska ei osata/haluta kysyä tai kuulla vastausta
- Toivottavien toimintamallien puuttuessa nuori toimii siten kuin osaa
- Nuori ei voi kantaa vastuuta aikuisen virheistä
- Vastuuta lasten ja nuorten turvallisuudesta ei siirtää heidän kannettavakseen

Psykososiaaliset kehitystehtävät

(E.H. Erikson)

IKÄ	RISTIRIITA	TOIMINTO	ANTI
0-1	luottamus - epäluottamus	oraali, luotettava hoitaja	toivo
1-3	autonomia – häpeä, epäily	anaali, kehon ja lihasten hallinta	tahto
3-6	aloitteellisuus - syyllisyys	genitaali, liike	aloite, tarkoitus
6-12	tuotteliaisuus - alemmuus	hallinta, kyky, tuottavuus	kyvykkyys
12-19	identiteetti – roolien hajaannus	identiteetti, minäkuva	uskollisuus
19-25	läheisyys - eristyneisyys	intiimit suhteet, uravalinta	rakkaus
25-50	luovuus - jumiutumisen	luova ja tuottava toiminta lapsille	hoiva
50→	itsekunnioitus - epätoivo	oman elämän +/- integrointi	viisaus

Yksilön kehitys eteenpäin vievät voimat

- **Uteliaisuus**, tiedonhalu ja tarve uuden löytämiseen
- **Hallinta**, alusta alkaen ja koko elämän jatkuvaa
- **Pystyvyys**, onnistumisen ja pystyvyyden tunne on pohja omanarvontunteelle

(Stern)

Lähes kaikki muuttuu

- **Keho**, fyysiset muutokset: mittasuhteet, toiminnot, ulkonäkö, paino
- **Mieli**, psyykkiset muutokset:
ei itsekään tiedä miltä tuntuu
- **Ajattelu ja muisti**, kognitiiviset muutokset, elämäkokemus puuttuu
- **Vietit voimistuvat**, seksuaaliset tunteet voimistuvat ja muuttuvat, itsetyydytys, aggressio

(Aalberg, Siimes)

Seksuaalisuus

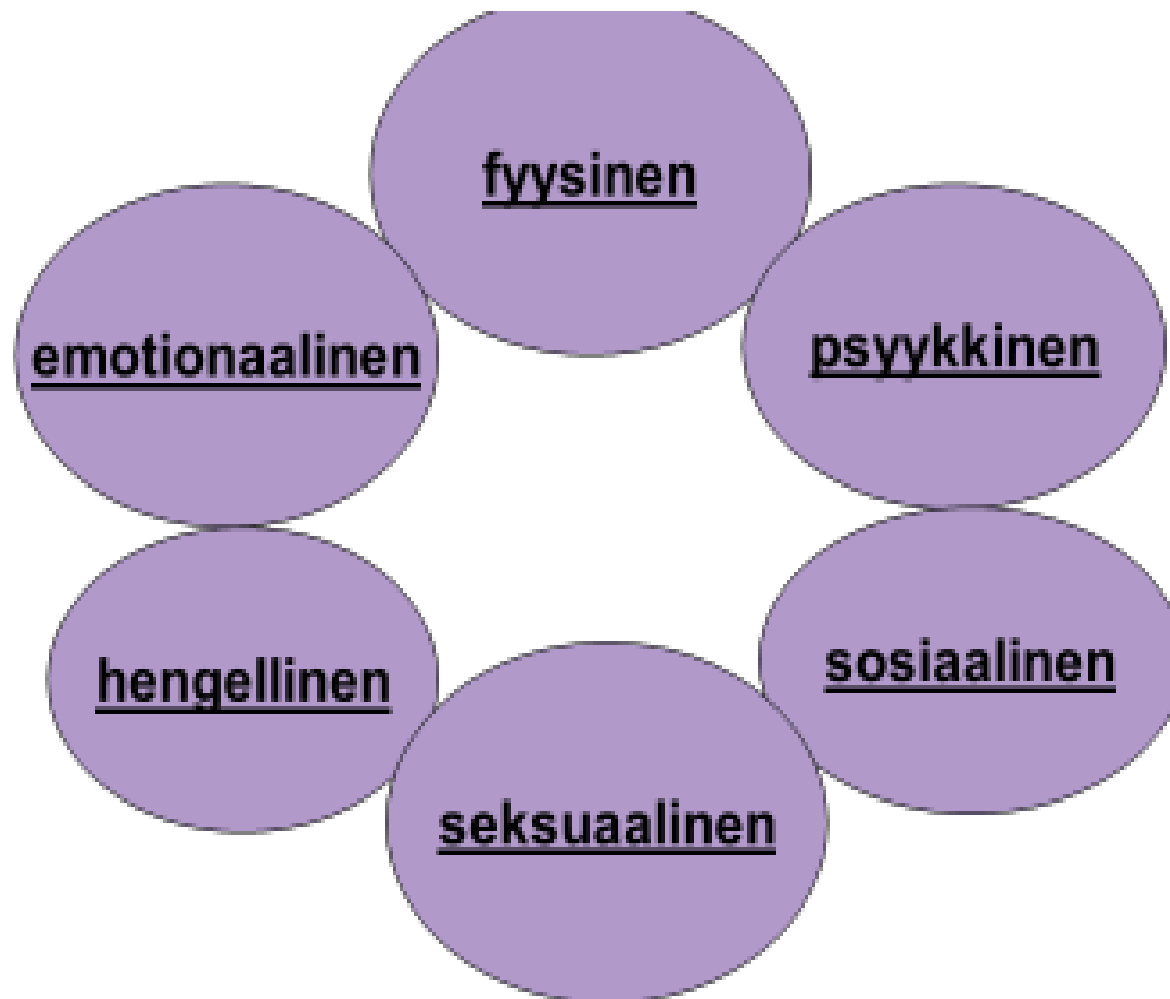
- Seksuaalisuus on keskeinen osa ihmisyyttä kaikissa elämän vaiheissa, ja se käsittää sukupuolen, sukupuoli-identiteetin ja sukupuoliroolit, seksuaalisen suuntautumisen, erotiikan, mielihyvän, intiimit suhteet ja lisääntymisen.
- Seksuaalisia kokemuksia ja seksuaalisuuden ilmenemismuotoja ovat ajatukset, fantasiat, halut, uskomukset, asenteet, käyttäytyminen, seksuaalisuuden harjoittaminen, roolit ja suhteet.
- Vaikka seksuaalisuus voi pitää sisällään kaikki nämä ulottuvuudet, ihminen ei aina koe tai ilmennä niitä kaikkia. Biologiset, psykologiset sosiaaliset, taloudelliset, poliittiset, eettiset, lailliset, historialliset, uskonnolliset ja hengelliset tekijät vaikuttavat vuorovaikutuksessa seksuaalisuuteen.

(WHO, Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa. 2010)

Seksuaalisuus

- Erottamaton osa ihmisyyttä ja siksi seksuaaliterveys on keskeinen osa hyvinvointia ja terveyttä.
- Seksuaalisuus mahdollistaa liittymisen ja intiimiyden.
- Jokaisella on oikeus saada tietoa ja apua seksuaaliterveytensä tueksi ja hoitamiseksi.
- Seksuaaliohjausta, -neuvontaa, -terapiaa sekä kliinistä apua ja kasvatusta tulee olla kaikkien saatavilla.

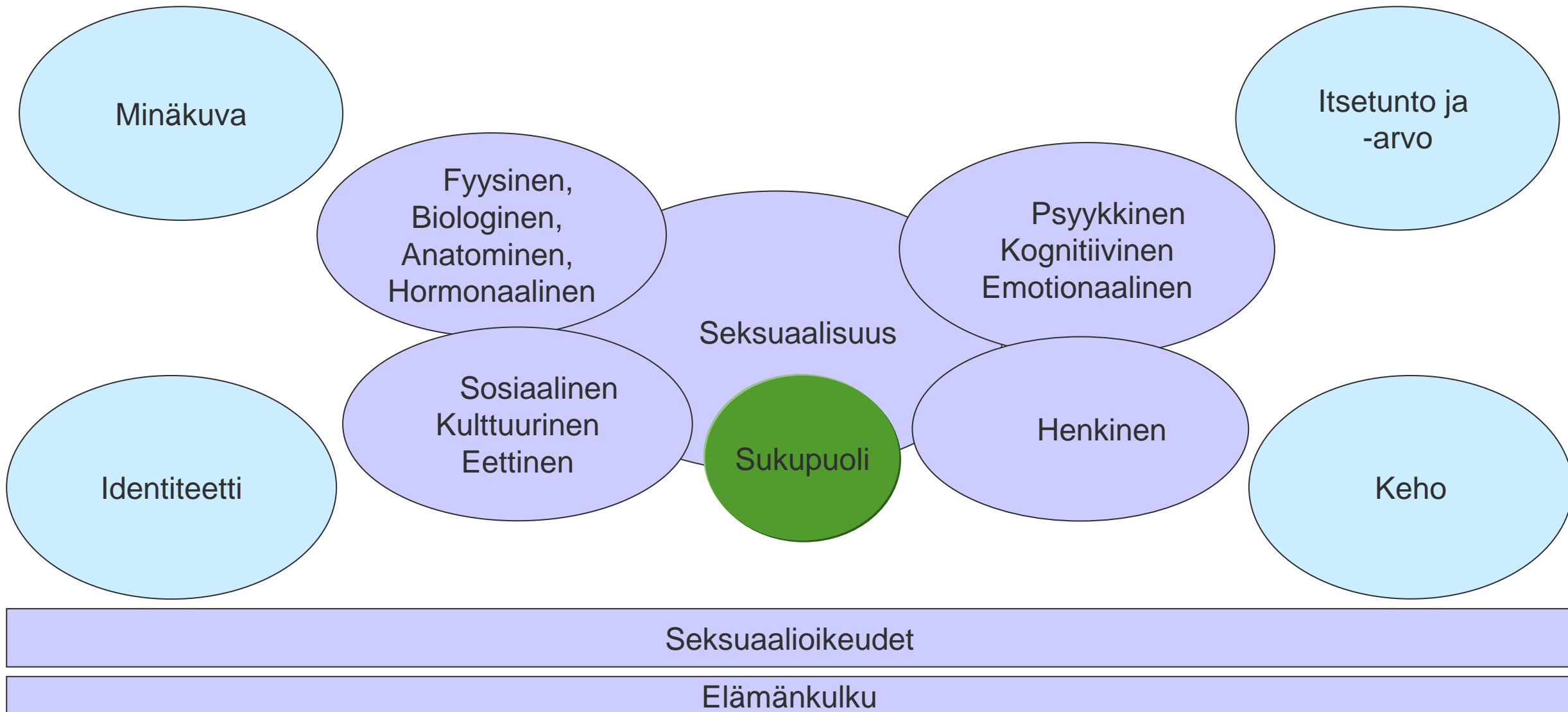
Terveysten ulottuvuudet



(Perttälä, 1999)

KM, kättilö,
seksuaaliped
agogi(NACS),
seksuaalinen

Seksuaalisuus



Seksuaalikulttuuri

- Seksuaalikulttuuriksi kutsutaan niitä seksuaaliseen kanssakäymiseen liittyviä uskomuksia, tapoja ja arvoja, jotka ovat syntyneet aikojen kuluessa ihmisten välisen vuorovaikutuksen seurauksena.
- Seksuaalikulttuuri ilmentää, millaisia seksuaalisia aktiviteetteja ja pyrkimyksiä pidetään sopivina tai haitallisina lapsille ja nuorisolle
- Nämä käsitykset muuttuvat vähitellen tieteellisen tutkimuksen edistymisen myötä.
- Kulttuuri asettaa omat rajat ja ihanteet seksuaalisuuden ja siihen liittyvän mielenkiinnon ilmaisemiselle.
- Seksuaalikulttuuri siirtää tietoja, tapoja ja arvoja sukupolvelta toiselle.

(Kontula, 2006)

Hyvinvoiva seksuaalisuus

Ihminen

- arvostaa kehoaan
- käyttäytyy vastuullisesti
- kommunikoi kunnioittavasti
- ilmaisee rakkautta ja läheisyyttä omia arvojaan vastaavalla tavalla.

(SIECUS)

Seksuaalinen mielihyvä

- On nautinnolliseksi koettuja tuntemuksia tai toimintaa, jossa kunnioitetaan toisen ihmisen seksuaalioikeuksia.
- Mahdollisuus kokea mielihyvää lisää seksuaalista hyvinvointia
- Mielihyvän määrittelee ihminen itse.
- Kaikkea sitä, mikä on seksuaalioikeuksien mukaista, voidaan tukea.

Seksuaalikasvatuksen perusteet

- Hyvä seksuaalikasvatus vähentää virheellisiä luuloja.
- Hyvästä seksuaalikasvatuksesta lapsi saa itselleen sopivaa tietoa riippumatta omasta seksuaalisesta identiteetistään tai minäkuvasta.
- Seksuaalikasvatuksesta ihminen saa sanat.
- Hyvä seksuaalikasvatus lisää yhdenvertaisuutta, jokainen oppija voi nähdä, kuulla ja tunnistaa itsensä opetuksessa.

Seksuaalikasvatus

- UNESCO:n ja muiden YK:n järjestöjen laatimassa julkaisussa ”International Technical Guidance on Sexuality Education” seksuaalikasvatusta on kuvattu seuraavasti:
- ”Seksuaalikasvatus on ikään nähden sopiva ja kulttuurisesti merkityksellinen tapa kertoa seksistä ja suhteista esittämällä tieteellisesti paikkansapitävää, realistista ja ei-tuomitsevaa tietoa. Seksuaalikasvatus tarjoaa mahdollisuuden tarkastella omia arvojaan ja asenteitaan ja kehittää seksuaalisuuden eri näkökohtiin liittyviä päätöksenteko-, viestintä- ja riskientorjuntataitoja.”

Seksuaalikasvatus

- ”Seksuaalikasvatuksella tarkoitetaan seksuaalisuuden kognitiivisten, emotionaalisten, sosiaalisten, vuorovaikutteisten ja fyysisten näkökohtien oppimista. Seksuaalikasvatus alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu läpi nuoruuden ja aikuisuuden.

Lasten ja nuorten kohdalla sen tavoitteena on tukea ja suojella seksuaalista kehitystä. Seksuaalikasvatuksessa lapset ja nuoret hankkivat tiedot, taidot ja positiiviset arvot, joita he tarvitsevat ymmärtääkseen seksuaalisuuttaan ja nauttiakseen siitä, luodakseen turvallisia ja tyydyttäviä suhteita ja ottaakseen vastuuta omasta ja muiden seksuaaliterveydestä ja hyvinvoinnista.

Seksuaalikasvatus auttaa heitä tekemään valintoja, jotka parantavat heidän elämänlaatuaan ja kehittävät osaltaan yhteiskuntaa myötätuntoiseen ja oikeudenmukaiseen suuntaan. Kaikilla lapsilla ja nuorilla on oikeus saada ikäänsä nähden sopivaa seksuaalikasvatusta.”

<http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80220/039844e2-c540-4e81-834e-6f11e0218246.pdf?sequence=1>

Seksuaalioikeudet

- Ovat ihmisoikeuksia ja kuuluvat kaikille
- Tieto, palvelut
- <https://www.who.int/teams/sexual-and-reproductive-health-and-research/key-areas-of-work/sexual-health/defining-sexual-health>
- <https://sexpo.fi/blogi/mita-seksuaalioikeudet-ovat/>
- <https://www.vaestoliitto.fi/seksuaalisuus/seksuaalioikeudet/>
- <https://ihmisoikeudet.net/ihmisoikeudet/seksuaalioikeudet/>

Hallitusohjelma

- Jokaisella lapsella ja nuorella on oikeus koskemattomuuteen.
- Vahvistetaan seksuaalikasvatusta.
- Laaditaan toimenpideohjelma kiusaamiseen puuttumiseksi ja yksinäisyyden vähentämiseksi.

Neuvottelutulos hallitusohjelmasta 3.6.2019

Seksuaalikasvattajan huoneentaulu

1. Ammattilaisen oman seksuaalisuuden pohtiminen
2. Eetos? - Edistänkö jotain vai ehkäisenkö jotain?
3. Lapsilla ja nuorilla on oikeus saada laadukasta opetusta
4. Seksuaalikasvatukselle pitää aina asettaa tavoitteet ja sitä pitää arvioida säännöllisesti
5. Seksuaalikasvattajalla pitää olla sanoja ja luonteva kielenkäyttö
6. Seksuaalikasvatus on yhteistyötä
7. Seksuaalikasvatuksen pitää olla sensitiivistä ja oletuksista vapaata
8. Seksuaalikasvattaja kykenee sanomaan tarvittaessa ei ja toisaalta kyllä
9. Seksuaalisuuden hyvinvoinnista ja seksuaalisesta nautinnosta puhuminen